

Mánudaginn 29. nóvember 1954.

Nr. 33/1954. **Ákærvaldið** (Theodór B. Lindal)

gegn

Kristjáni Einarssyni (Einar B. Guðmundsson).

Dómendur:

hæstaréttardómararnir Árni Tryggvason, Gizur Bergsteinsson, Jón Ásbjörnsson og Jónatan Hallvarðsson og Kristján Kristjánsson borgarfégeti.

Sýknað af broti á 248. og 249. gr., sbr. 20. gr. hegningarlaga.

Dómur Hæstaréttar.

Hvorki orð þau í símskeyti Hálfðánar Bjarnasonar til ákærða 23. apríl 1948, sem rakin eru í héraðsdómi, en á þeim orðum hafa þeir gefið skýringar, sem ósannað er, að séu rangar, né óstaðfest ummæli R. Gismondís, sem nú er látinn, veita gegn neitun ákærða sönnun fyrir því, að hann hafi áskilið sér sjálfum til handa gjald það, er í málinu greinir. Þykir verða að leggja til grundvallar, að umrætt gjald hafi átt að renna til Gunnars skipamiðlara Guðjónssonar sem bætur fyrir tjón hans í sambandi við siglingu farmskipsins Lady Kathleen til Grikklands í stað Ítalíu, eins og í héraðsdómi greinir. Eftir þeim gögnum, sem fram hafa komið við rannsókn málsins, er eigi í ljós leitt, að með samningaumleitunum um nefnda greiðslu til skipamiðlarans hafi tilraun verið gerð til að ganga á rétt Sölusambands íslenskra fiskframleiðenda. Samkvæmt þessu ber að sýkna ákærða af kröfum ákærvaldsins.

Ákvæði héraðsdóms um málskostnað þykir mega staðfesta.

Allur áfrýjunarkostnaður sakarinnar á að greiðast úr ríkissjóði, þar með talin málflutningslaun sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti, kr. 4.500,00 til hvors.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Allur áfrýjunarkostnaður sakarinnar greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflutningslaun sækjanda og verj-

anda fyrir Hæstarétti, hæstaréttarlögmannanna Theodórs B. Líndals og Einars B. Guðmundssonar, kr. 4.500,00 til hvors.

Dómur sakadóms Reykjavíkur 1. marz 1954.

Ár 1954, mánudaginn 1. marz, var í sakadómi Reykjavíkur, sem háður var af Guttormi Erlendssyni hrl., setudómara samkvæmt umboðsskrá, kveðinn upp dómur í málinu: Ákærvaldið gegn Kristjáni Einarssyni.

Málið er höfðað af hálfu ákærvaldsins með ákæruskjali, dags. 25. marz 1952, og er það svo hljóðandi:

„Dómsmálaráðherra gjörir kunnugt: Að höfða ber opinbert mál á hendur Kristjáni Einarssyni framkvæmdarstjóra, Smáragötu 3 hér í bæ, fæddum 1. júlí 1893, fyrir að hafa vorið og sumarið 1948 gert árangurslausar tilraunir til að taka á óleyfilegan hátt 6 ensk pence af hverjum saltfiskspakka eða 10 shillings ensk af hverju saltfiskstonni, sem samningar stóðu um að selja héðan af landinu til Grikklands, en brot þetta er talið varða við 248. gr. og 249. gr., sbr. 1. mgr. 20. gr. laga nr. 19/1940.

Þess er krafizt, að ákærði verði dæmdur til refsingar, greiðslu sakarkostnaðar og réttindasviptingar samkvæmt 3. mgr. 68. gr. greindra laga.“

Á grundvelli þessa ákæruskjals var héraðsdómur kveðinn upp í málinu 30. maí 1952 og þar einungis tekin afstaða til þess, hvort ákærði hefði gert tilraun til að taka sjálfum sér til handa greiðslu þá, er greinir í ákæruskjali. Þeim dómi áfrýjaði dómsmálaráðuneytið 11. sept. 1952, og kom málið til flutnings í Hæstarétti 13. nóv. 1953. Þar var lagt fram bréf dómsmálaráðuneytisins, dags. sama dag, og er þar tekið fram, að ætlazt hafi verið til, að ákæruskjalið væri skilið þannig, að ákæran tæki bæði til þess, að ákærði „hefði sjálfur átt að fá hin umræddu sex pence, svo og til þess, að aðrir hefðu átt að fá þau“. Hinn 6. nóv. 1953 ómerkti Hæstiréttur héraðsdóminn og vísaði málinu heim í hérað, þar sem héraðsdómarinn hafði ekki tekið afstöðu til síðarnefnda atriðisins í nefndu skýringarbréfi dómsmálaráðuneytisins. Með bréfi, dags. 10. des. 1953, sendi ráðuneytið dómaranum málið til meðferðar að nýju samkvæmt umboðsskrá hans, ákæruskjalinu og nefndum dómi Hæstaréttar. Eftir að fram hafði farið frekari rannsókn í málinu og framhaldsvörn verið lögð fram, var málið dómtekið 23. febrúar 1954.

Ákærði er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur 1. júlí 1893. Hann hefur sætt eftirtöldum kærnum og refsingum, svo að vitað sé:

- 1922 4/2 Aðvörun fyrir eldfæri í óstandi.
- 1923 2/1 Aðvörun fyrir eldfæri í óstandi.
- 1925 6/1 Sætt, sekt 400 kr. fyrir áfengissölu.

- 1930 20/8 Sætt, sekt 5 kr. fyrir brot á samþykkt um bifreiðastæði.
 1931 22/5 Aðvörðun fyrir brot á samþykkt um bifreiðastæði.
 1938 3/5 Áminning fyrir brot á umferðarreglum.
 1940 20/8 Sátt, 5 kr. sekt fyrir brot á lögum nr. 18/1901.
 1947 8/9 Sátt, 75 kr. sekt fyrir ölvun á almannafæri.

Tildrög málsins eru þessi:

Í skýrslu til Landssambands íslenzkra útvegsmanna (skammstafað L.Í.Ú.), dags. 16. nóv. 1948, ræðir Geir H. Zoëga, sem um þetta leyti var starfsmaður við Innkaupadeild L.Í.Ú., nokkur atriði í samskiptum sambandsins og Sölusambands íslenzkra fiskframleiðenda (skammst. S.Í.F.). Er S.Í.F. í skýrslunni einkum gagnrýnt fyrir það að gefa L.Í.Ú. ekki tækifæri til að leigja S.Í.F. skip undir saltfisksfarma svo og fyrir fyrirkomulag saltfiskssölnunnar á Ítalíu og Grikklandi.

Stjórn L.Í.Ú. sendi S.Í.F. skýrslu þessa til umsagnar, og eru athugasemdir þess dags. 26. nóv. 1948. Er þar vísað á bug nefndri gagnrýni Geirs H. Zoëga. Í athugasemdunum er þess m. a. getið, að í apríl og maí 1948 hafi S.Í.F. boðið og Enrico Gismondi & Co. samþykkt að kaupa 2000 smál. af saltfiski, en Gismondi síðan fallið frá kaupunum. Er þessa getið hér vegna þess, er síðar gerðist í málinu.

Þegar stjórn L.Í.Ú. bárust athugasemdir þessar, fól hún Geir H. Zoëga að svara þeim. Hófst hann þegar handa um öflun gagna í því skyni. Hjá firmanu E. Gismondi & Co. spurðist hann sérstaklega fyrir um sölu þá á 2000 smál. af saltfiski, sem áður er greint frá. Vegna þessa sendi firmað Geir skjöl þau, er farið höfðu milli þess og Hálfðánar Bjarnasonar, umboðsmanns S.Í.F. á Ítalíu, viðvíkjandi þessari sölu, til þess að sýna, hver gangur málsins hefði verið. Meðal þessara skjala var afrit símskeytis, dags. 23. apríl 1948, frá Hálfðáni Bjarnasyni til ákærða, sent á heimili hans hér í bænum. Endar skeytið þannig: „Referring to your letter of 17th inst. to me Zuerich Gismondi approves your six regards.“ Enn fremur var meðal skjalanna afrit bréfs á ítölsku, dags. 16. ágúst 1948, frá Gismondi til Hálfðánar Bjarnasonar, og endar það í íslenzkri þýðingu á þessum orðum: „Vér göngum út frá, að við ofangreint verð (þ. e. 78/— pr. pakka fob.) skuli bætt 6 d. í samræmi við fyrri orðsendingar yðar.“ Í skjölunum finnast engar skýringar á þessum atriðum.

Andsvar Geirs við áðurnefndum athugasemdum S.Í.F. er dags. 20. jan. 1949. Er þar sérstaklega vakin athygli á símskeytinu frá 23. apríl 1948, án þess þó að efni þess sé rakið. Einnig er þess þar getið, að skjölin viðvíkjandi áðurnefndri 2000 tonna saltfiskssölu fylgi andsvarinu.

Þetta andsvar sendi Geir til skrifstofu L.Í.Ú. hér í bæ, en afrit þess til Jóhanns Þ. Jósefssonar ráðherra, Jóns bankastjóra Maríassonar, Finns alþingismanns Jónssonar, Ólafs Jónssonar framkvæmdarstjóra og Lofts Bjarnasonar útgerðarmanns.

Andsvar Geirs var lagt fram á fundi, sem stjórn L.Í.Ú. hélt 3.

marz 1949, og virðast þá einnig öll fylgiskjölin, er með því voru, hafa verið lögð fram. Þar sem andsvarið var samið á ensku, ákvað stjórn L.Í.Ú. að láta þýða það á íslenzku. Fylgiskjölin voru þó ekki þýdd á íslenzku. Hin íslenska þýðing andsvarsins var síðan samkv. ákvörðun stjórnar L.Í.Ú. send til ríkisstjórnarinnar, stjórnar S.Í.F., stjórnar Fiskimálasjóðs og allra stjórnarmeðlima L.Í.Ú. Ekki verður annað séð en allir þeir, er andsvarið fengu, hafi haft frjálstan aðgang að fylgiskjöllum þess í skrifstofu L.Í.Ú.

Geir H. Zoëga hefur lýst því fyrir dómi, að hann hafi eigi til fullnustu skilið niðurlag nefnds símskeytis frá 23. apríl 1948 og því spurzt frekar fyrir um efni þess hjá Gismondi. Eftir því sem upp er komið í málinu, virðist það þó hafa dregizt til 15. júlí 1949. Þann dag virðist Geir hafa skrifað Gismondi tvö bréf, og hefur aðeins annað þeirra verið lagt fram í málinu. Í bréfi þessu biður Geir fyrst og fremst um nánari upplýsingar um greiðsluna á 6 d. pr. fiskpakka. Í annan stað spyrst hann fyrir um það, hvort ákærði hafi fengið greidda dulda þóknun af tveimur eða þremur skipsförmum af saltfiski, sem Gismondi hafi keypt frá Íslandi með milligöngu Hálfðánar Bjarnasonar.

Þessum bréfum svarar Gismondi með bréfi, dags. 18. júlí 1949. Þar segir hann, að firma sitt hafi aldrei átt verzlunarviðskipti við Ísland með milligöngu Hálfðánar Bjarnasonar. Enn fremur segir hann, að þegar samningar hófust um áðurnefnd 2000 tonn af saltfiski, sem seljast áttu fob., hafi Hálfðán Bjarnason sagt, að ákærði væri vanur að fá í þóknun 6 d. pr. pakka, og væri hún tekin af farmgjaldinu. Kveðst Gismondi hafa samþykkt að greiða slíka þóknun, og sé við hana átt, þar sem rætt er um 6 d. í símskeytinu frá 23. apríl 1948.

Geir H. Zoëga kom hingað til lands í ágúst 1949, og hafði hann þá gögn þessi meðferðis. Ræddi hann við stjórnarformann og framkvæmdarstjóra L.Í.Ú. um mál þetta. Niðurstaðan af viðræðum þeirra varð sú, að réttast væri að leggja málið fyrir Richard Thors, stjórnarformann S.Í.F., en sem algert trúnaðarmál. Skrifaði Geir síðan bréf, sem dags. er 5. sept. 1949, til Richards Thors og sendi honum gögn þau, er mál þetta varða. Jafnframt telur hann æskilegt, að þeir ásamt stjórnarformanni L.Í.Ú. ræddu mál þetta sín á milli.

Er Richard fékk bréf þetta, átti hann þegar símasamtal við Geir. Sagði hann, að þar sem mál þetta væri fyrir sig lagt sem algert trúnaðarmál, teldi hann sér óheimilt að ræða það við aðra. Hins vegar gæti hann ekki tekið við slíkum ásökunum á hendur framkvæmdarstjóra S.Í.F. án þess að ræða þær við hann, og ef það væri ekki leyft, neyddist hann til að endursenda bréfið. Féllst Geir þá strax á, að Richard ræddi málið við ákærða.

Er Richard átti tal við ákærða um mál þetta, skýrði hinn síðarnefndi svo frá, að sér væri mál þetta óviðkomandi með öllu. Þau 6 d., sem um ræðir í símskeytinu frá 23. apríl 1948, hafi átt að vera

greiðsla frá Gismondi til Gunnars Guðjónssonar skipamiðlara vegna tjóns, er sá síðarnefndi varð fyrir í sambandi við flutning á lýsi, þegar leigusamningi, er gerður hafði verið um skipið Lady Kathleen, var breytt á þá lund, að skipið færi til Grikklands í stað Ítalíu, eins og um hafði verið samið í upphafi ferðar. Verður mál þetta allt rakið nánar hér á eftir samkvæmt upplýsingum þeim, sem fengizt hafa við rannsókn málsins. Fékk ákærði Richard í hendur ýmis skjöl, er hann taldi staðhæfingu sinni til stuðnings. Jafnframt kom þeim Richard og ákærða saman um að leggja mál þetta fyrir næsta aðalfund S.Í.F., sem halda átti í desember þetta sama ár.

Er Richard hafði rætt við ákærða, hélt hann þegar á fund þeirra Geirs og formanns stjórnar L.Í.Ú. Tjáði hann þeim, að hann teldi ákærða hafa hreinsað sig af grun þeim, sem á hann hefði verið lagður um töku dulinna greiðslna í sambandi við saltfiskssölur, og sýndi þeim jafnframt gögn þau, er ákærði hafði fengið honum í hendur. Hann skýrði þeim einnig frá því, að málið yrði lagt fyrir næsta aðalfund S.Í.F.

27. okt. 1949 skrifaði Geir H. Zoëga til Gismondi og sagði honum skýringar ákærða á því, hvert áðurnefnd 6 d. hafi átt að renna, og óskar umsagnar hans um þá frásögn. Þessu bréfi svarar Gismondi með tveimur bréfum, sem bæði eru dags. 29. okt. 1949. Er annað ritað á ensku og stílað beint til Geirs H. Zoëga. Er þar gefin sama skýring á nefndum 6 d. og í bréfinu frá 18. júlí 1949. Hitt bréfið er á dönsku og stílað til L.Í.Ú. í London. Þar kveður Gismondi sér kunnugt um, að lýsi það, er flutt var til Grikklands með Lady Kathleen, hafi eftir miklar tafir verið flutt frá Grikklandi til ákvörðunarstaðar síns, Genúa, og hafi mikill kostnaður orðið því samfara. Kveðst hann hafa annazt þessa flutninga samkv. beiðni ítalska firmans S.I.R. Að því er snertir skýringu ákærða á áðurnefndri 6 pence greiðslu, segir hann, að hún sé „digt og forbandet lögn“.

Er Geir hafði fengið bréf þessi í hendur, ritaði hann bréf, sem dags. eru 3. og 9. nóv. 1949, til Vilhjálms Þórs, sem var í stjórn S.Í.F. Eru þau bæði auðkennd „Private and Confidential“. Enn fremur ritaði hann Richard Thors bréf, sem dags. er 8. nóv. 1949. Er málið þar útlistað á grundvelli þeirra bréfa, sem Geir hafði fengið frá Gismondi, og grun beint að ákærða um töku ólöglegra umboðs-launa. Sams konar skýrslur kveðst Geir hafa sent Tryggva Ófeigssyni útgerðarmanni, Helga Guðmundssyni bankastjóra og Skúla alþingis-manni Guðmundssyni.

Eftir að Richard Thors og Vilhjálmur Þór fengu ofanefnd bréf í hendur, var málið lagt fyrir næsta fund, sem stjórn S.Í.F. hélt, en það var 14. nóv. 1949. Þar var síðan samþykkt 28. jan. 1950 að beiðast opinberrar rannsóknar á ásökunum Geirs H. Zoëga í sambandi við þetta mál og þau atriði í áðurnefndum skýrslum hans, sem hann taldi stjórn S.Í.F. til álösunar.

Við rannsókn málsins hafa þeir Gunnar Guðjónsson og Hálfván Bjarnason skýrt svo frá, að síðari hluta árs 1947 hafi Gunnar Guðjónsson tekið að sér að annast leigu á skipum til flutnings á saltfiski frá Íslandi til Ítalíu fyrir firmað S.I.R. þar, en sjálft hafi firmað átt að annast flutningana. Var Gismondi þátttakandi í þessu firma að 45%. Lady Kathleen var síðasta skipið af þremur, sem Gunnar lagði til þessara flutninga. Áttu með því að fara eftirstöðvar þess saltfisksmagns, sem samið var um að flytja til Ítalíu, en ekki hafði komið með hinum skipunum tveimur. Af þessum ástæðum var ekki unnt að fá skip, sem tæki nákvæmlega það magn af saltfiski, sem flytja skyldi. Þetta leysti Gunnar á þann hátt, að hann tók á leigu skip, sem í komst meiri farmur en saltfisksmagninu nam, en tók því næst 168 tonn af lýsi til flutnings til Genúa, svo að skipið yrði fullhlaðið. Byrjað var að ferma skipið í Reykjavík, en þar var lýsið. Fiskurinn var hins vegar á ýmsum stöðum úti um land, og tók skipið hann þar. Af þessum ástæðum varð lýsið neðst í skipinu.

Meðan á fermingu skipsins stóð, féll fiskverð mjög á Ítalíu. Tóku kaupendur fisksins því til bragðs að selja hann til Grikklands fyrir milligöngu Gismondís. Var reikningurinn fyrir fiskinn stílaður á Gismondi og greiddur af honum til S.I.F. Fyrir kaupendurna skipti mjög miklu máli, að fiskurinn væri fluttur beint til Grikklands með sama skipinu í stað þess að umferma hann á Ítalíu. Kaupendur fisksins sneru sér því til Hálfvánar og báðu hann um að hlutast til um við Gunnar, að leigusamningi skipsins yrði breytt á þá lund, að skipið flytti fiskinn beint til Grikklands. Var Hálfván þá staddur í Kaupmannahöfn, en þar var þá Gunnar staddur líka. Tókst þeim að fá leigusamningi skipsins breytt á þá leið, að það færi með fiskinn beint til Grikklands. Talaðist þeim jafnframt svo til, að S.I.R. eða Gismondi eða firmun bæði sameiginlega mundu greiða flutningskostnað lýsisins frá Grikklandi til Genúa. Ekki virðist þó hafa verið formlega frá því gengið við firmun, að svo yrði gert.

Þegar á reyndi, voru eigendur fisksins á Ítalíu tregir til að greiða kostnað af flutningi lýsisins frá Grikklandi til Ítalíu. Dróst því úr hömlu, að svo yrði gert. Loks önnuðust kaupendur lýsisins sjálfir flutning þess frá Grikklandi til Ítalíu í marzbyrjun 1948. Töldu þeir kostnað við það nema um 1200—1300 sterlingspundum. Taldi Gunnar, að hin ítölsku félög, sem fiskinn seldu til Grikklands, ættu að greiða þenna kostnað að öllu leyti, en þau vildu eigi á það fallast. Var um þetta þráttáð nokkra hríð, en úrlausn fékkst þó engin.

Um svipað leyti og þeir atburðir gerðust, er lýst var nú síðast, var ráðin för ákærða til Englands og Tékkó-Slóvakíu á vegum S.I.F. Var ráð fyrir því gert, að hann mundi hitta Hálfván Bjarnason í þessari för. Um þetta var Gunnari Guðjónssyni kunnugt. För hann þess á leit við ákærða, að hann ræddi mál þetta við Hálfván og reyndi að fá hann til að koma því til leiðar, að eigendur fisksins, sem fluttur var til Grikklands, greiddu kostnaðinn við flutning

lýsisins þaðan til Ítalíu. Þar sem ákærða var með öllu ókunnugt um þessi viðskipti, enda skipsleigan að engu leyti á vegum S.Í.F., það hann Gunnar að skrifa sér bréf um málið, sem hann gæti síðan lagt fyrir Hálf dán, er fundum þeirra bæri saman. Bréf Gunnars er dags. 25. marz 1948, og er þar lýst málavöxtum um atriði þetta í samræmi við það, sem rakið er hér á undan.

Vegabréf ákærða sýnir, að hann fór héðan af landi 7. apríl 1948, kom til Zürich 16. apríl 1948 og fór þaðan 18. apríl 1948. Kom hann til Reykjavíkur 20. apríl 1948. Enn fremur sýnir vegabréf Hálf dánar, að hann kom til Sviss 16. apríl 1948 og fór þaðan 22. apríl 1948. Hittust þeir ákærði og Hálf dán í Zürich, meðan hinn fyrrnefndi dvaldist þar. Ræddu þeir m. a. kröfu lýsiskaupenda á hendur Gunnari. Þar sem samningaumleitarnir fóru þá fram milli Hálf dánar og Gismondís um fob.-kaup hins síðarnefnda á áðurgreindum 2000 tonnum af saltfiski, kvaðst Hálf dán mundu leitast við að fá Gismondí, ef samningar tækjust um söluna, til að taka skip á leigu hjá Gunnari Guðjónssyni til flutnings á fiskinum og greiða honum fyrir það aukagjald, sem nægja mundi að mestu til greiðslu á kröfum lýsiskaupenda á hendur Gunnari. Töluðu þeir um, að með 6 d. aukagjaldi á pakka mundi Gunnar fá tjón sitt bætt að mestu leyti, eins og það var þá talið vera.

Ákærði fór frá Zürich snemma morguns 18. apríl 1948. Um kvöldið 17. apríl ætlaði hann að afhenda Hálf dani bréf Gunnars, en náði ekki sambandi við hann. Skrifaði hann þá Hálf dani bréf, sem dags. er 17. apríl 1948. Segir þar, að hann sendi Hálf dani bréf Gunnars og treysti honum til að gera sitt bezta fyrir Gunnar í málinu.

Áður en ákærði fór í umrædda utanför sína, hafði stjórn S.Í.F. á fundi sínum 12. marz 1948 samþykkt að bjóða umrædd 2000 tonn af saltfiski fyrir £ 75-0-0 fob. per tonn. Var Hálf dani sent símskeyti þessa efnis 15. marz 1948 og þar jafnframt tekið fram, að fiskurinn væri boðinn til sölu með neyzlu á Ítalíu fyrir augum, en ekki til að endurselja hann í öðrum löndum. Þessu svaraði Hálf dán með símskeyti 16. marz 1948. Þar segir hann, að kaupendurnir telji verðið aðgengilegt, en hins vegar vilji þeir ekki fallast á það skilyrði, að þeim sé óheimilt að endurselja fiskinn til annarra landa. Daginn eftir heimkomu ákærða úr áðurnefndri utanför bauð S.Í.F. umrædd 2000 tonn af saltfiski til sölu fyrir £ 78-0-0 fob. pr. tonn.

Hálf dán skýrir svo frá, að hann hafi síðan átt tal við Gismondí um mál þetta. Hafi hann fallið á, ef samningar tækjust um nefnd 2000 tonna saltfiskskaup, að láta Gunnar Guðjónsson annast flutninginn á fiskinum og greiða honum umfram venjulegt farmgjald 6 d. pr. pakka. 23. apríl 1948 voru samningar komnir það langt áleiðis, að útlit var á, að af sölunni yrði. Þann dag sendi Hálf dán símskeyti til S.Í.F. þess efnis, að Gismondí samþykkti að kaupa nefnd 2000 tonn fyrir 78/— fob. Endanlegt samþykki fengist þó ekki, fyrr en

gengið væri frá nauðsynlegum formsatriðum og leyfum, en þess væri fastlega vænzt, að kaupin strönduðu ekki á þeim. Sama dag sendi Hálf dán símskeyti til ákærða. Er þar gerður sami fyrirvari um endanlegt samþykki á kaupunum. Þá er lögð rík áherzla á, að ákærði beiti sér fyrir því, að S.Í.F. bjóði ekki fisk til sölu í Grikklandi til 31. maí 1948. Er þetta atriði í samræmi við skilyrði, er Gismondi hafði sett fyrir kaupunum í bréfi til Hálf dánar, dags. 17. apríl 1948, enda var ætlun Gismondís að endurselja fiskinn í Grikklandi í sambandi við útboð gríska innflytjendasambandsins á sölu saltfisks þangað. Loks endar símskeyti Hálf dánar til ákærða á orðum þeim, sem tekin eru upp hér að framan. Samdægurs sendi Hálf dán afrit beggja þessara símskeyta til Gismondís. 26. apríl 1948 krefst ákærði f. h. S.Í.F. tafarlauss samþykkis á kaupunum, að öðrum kosti verði fiskurinn boðinn til sölu í Grikklandi. Þessar kröfur voru ítrekaðar 27. apríl og 4. maí 1948. Slíkt samþykki var Gismondi ekki reiðubúinn að gefa, og varð því ekki af kaupunum.

Á fundi sínum 13. apríl 1948 samþykkti stjórn S.Í.F. sölu á 2000 tonnum af saltfiski til Grikklands fyrir £ 85-0-0 c. & f. pr. tonn. Var þeim fiski afskipað 10. maí 1948. Við uppgjör reyndist c. & f.-kostnaðurinn kr. 374.032,78, sem með þáverandi gengi íslenzkrar krónu miðað við sterlingspund jafngildir £ 7-2-8 pr. tonn.

Við rannsókn máls þessa hefur Hálf dán Bjarnason skýrt svo frá, að þar sem í símskeyti hans sé talað um bréf ákærða frá 17. apríl 1948, sé átt við bréf ákærða, er fylgt hafði bréfi Gunnars Guðjónssonar og áður hefur verið frá sagt, enda ákærði ekki skrifað honum annað bréf, sem dags. var þenna sama dag. Hins vegar telur hann um að kenna óaðgæzlu sinni við samningu símskeytisins, að í því skuli standa „your six“, því að samkvæmt meiningu hans hafi þar raunverulega átt að standa „Guðjónsson's six“. Telur hann, að þeir, sem um málavexti vissu, hafi ekki getað misskilið, að við það var átt, að Gismondi tæki þátt í tjóni Gunnars af áður nefndum lýsisflutningum með þessari greiðslu.

Með bréfi, dags. 10. ágúst 1948, óskaði Gismondi eftir því, að Hálf dán Bjarnason útvegaði tilboð fob. á 4 þús. tonnum af saltfiski í sambandi við útboð gríska innflytjendasambandsins 25. ágúst 1948. Þessu bréfi svaraði Hálf dán með símskeyti 15. ágúst 1948. Segir þar, að ógerningur muni að ná samningum um þessa sölu, þar sem S.Í.F. ætli að bjóða fiskinn til sölu í Grikklandi milliliðalaust. Þó muni S.Í.F. ef til vill samþykkja fast tilboð Gismondís á 78/— pr. pakka fob. Þessu símskeyti svaraði Gismondi með bréfi, dags. 16. ágúst 1948. Telur hann þar, að ekki muni heldur verða af viðskiptum í þetta sinn, en óskar þó eftir því, að S.Í.F. geri honum fast tilboð á áður nefndu verði. Endar bréfið síðan á orðum þeim, sem tekin eru upp hér að framan. Þessari málaleitan Gismondís virðist S.Í.F. ekki hafa svarað, og varð ekki af kaupunum.

Ákærði kveður sér ekki hafa verið kunnugt um síðastnefnt atriði

téðra bréfaskipta, fyrr en hann kynntist því við rannsókn málsins. Hefur ekkert komið fram í málinu, er hnekki þeirri frásögn hans.

Hálf dán Bjarnason hefur skýrt svo frá fyrir dómi, að í niðurlagi bréfs Gismondís frá 18. ágúst 1948 sé átt við sams konar greiðslu til Gunnars Guðjónssonar og um getur í símskeytinu frá 23. apríl 1948. Telur hann, að þar sem Gismondi hafi samkv. bréfinu viljað hækka verð fiskisins um 6 d., geti ekki verið um að ræða duldar greiðslur til ákærða eða annarra, þar eð verð fiskisins standi á öllum skilríkjum í sambandi við söluna og því engin leið að leynd þvi. Ekki hafa fengizt aðrar upplýsingar um áminnzta hækkun á verði fiskisins.

Pegar atburðir þeir gerðust, er í máli þessu greinir, skipuðu eftirtaldir menn stjórn S.Í.F.: Richard Thors, Jóhann P. Jósefsson, Vilhjálmur Þór, Jón Mariasson og Ólafur Jónsson. Hafa þeir allir mætt í málinu og gefið skýrslur. Er það samhljóða álit þeirra, að þar sem umrædd 2000 tonna sala hafi verið með fob.-skilmálum, geti samningar milli kaupandans og skipamiðlarans um farmgjöldin ekki skipt máli fyrir seljanda fiskisins. Jafnframt hafa þeir allir lýst yfir því, að þeir telji ákærða ekki hafa framið trúnaðarbrot gagnvart S.Í.F. með afskiptum sínum af málefni Gunnars Guðjónssonar, sem í máli þessu greinir.

Um það málefni og lyktir þess hefur þetta komið fram í málinu:

Með bréfi, sem dags. er 14. júlí 1948, krafði lögmaður lýsiskaupendanna á Ítalíu Gunnar Guðjónsson um bætur vegna tjóns þess, er þeir höfðu orðið fyrir vegna mistaka þeirra, sem orðið höfðu á lýsisflutningunum. Nam skaðabótakrafan £ 18.128-7-1. Var sætt á mál þetta í júlí 1950. Fengu lýsiskaupendurnir í bætur 5.850.000 lírur, en ýmis kostnaður af málinu varð 877.858 lírur. Upp í þessar fjárhæðir greiddi S.I.R. 2.045.039 lírur, en Hálf dán Bjarnason 1 millj. lírur. Eftirstöðvarnar greiddi Gunnar Guðjónsson.

Að því er snertir það ákæruatriði, að ákærði hafi gert tilraun til að taka sjálfum sér til handa margnefnd 6 d. pr. pakka, skal þetta tekið fram:

R. Gismondi andaðist 21. febrúar 1950. Hann hefur ekki komið fyrir dóm og staðfest þar frásagnir þær, er fram koma í áður nefndum bréfum hans til Geirs H. Zoëga. Verður því með þær að fara á sama hátt og skýrslur, sem utan dóms eru gefnar óábyrgum aðiljum. Í því sambandi er á það að líta, að í bréfi sínu frá 18. júlí 1949 skýrir Gismondi rangt frá í því efni, að hann hafi aldrei keypt fisk frá Íslandi fyrir milligöngu Hálf dánar Bjarnasonar, enda jatar hann í bréfi til Geirs H. Zoëga, dags. 13. des. 1948, að hann hafi á tímabilinu des. '47 til jan. '48 endurselt 3 fiskfarma af íslenskum saltfiski til Grikklands. Er þetta í samræmi við önnur gögn í málinu. Enn fremur er ekki fyllilega í ljós leitt, hvað þeim Geir H. Zoëga og Gismondi hefur á milli farið í þessum efnum, því að ekki hafa fengizt til afnota í málinu öll þau bréf, sem vitað er, að á milli þeirra hafa

farið. Dregur þetta hvort tveggja úr trúgildi frásagnar Gismondís. Þá ber og á það að líta, að í málinu er ekkert það upp komið, er styrki frásögn Gismondís, miklu fremur hið gagnstæða. Með samhljóða vætti Gunnars Guðjónssonar og Hálfðánar Bjarnasonar verður að telja fullnægjandi grein gerða fyrir því, hvert margnefnd 6 d. pr. pakka hafi átt að renna og af hvaða ástæðu.

Verður því enginn trúnaður lagður á þá frásögn Gismondís, að ákærði hafi ætlað að taka til sín persónulega greiðslur í sambandi við saltfiskssölur þær, er í máli þessu greinir. Ber því að sýkna ákærða af kröfum ákæruvaldsins, að því er þetta atriði snertir.

Kemur þá til athugunar hitt ákæruatriðið, hvort ákærði hafi gerzt sekur um tilraun til að taka á óleyfilegan hátt til handa öðrum en sjálfum sér umrædd 6 d. pr. pakka. Er ljóst af því, sem upp er komið í málinu, að einungis getur hér verið átt við Gunnar Guðjónsson.

Það er komið fram í málinu, að umrædd sala til Ítalíu var með fob.-skilmálum. Væntanlegir farmsamningar milli kaupandans og skipamiðlarans voru því S.Í.F. óviðkomandi og gátu á engan hátt skaðað hagsmuni þess. Samþykkt kaupverð virðist einnig sýna, að svo hafi ekki verið, þar sem það var £ 3-0-0 herra pr. tonn en stjórn S.Í.F. hafði upphaflega boðið og £ 0-2-8 herra pr. tonn en bezta sala hjá S.Í.F., sem átti sér stað um sama leyti, hvort tveggja miðað við fob.-skilmála. Þá er og á það að líta, að breyting sú, er gerð var á ferðaáætlun Lady Kathleen, var til hagræðis fyrir eigendur fiskfarmsins, og því eðlilegt, að þeir greiddu þann aukakostnað allan, er hún hafði í för með sér. Verður því ekki séð, að ólögmaett geti talizt, þótt þeir bættu skipamiðlaranum tjón hans í því formi að greiða honum hærri farmgjöld en ella hefði verið. Loks er þess að geta, að í málinu eru ekki sönnuð önnur afskipti ákærða af málefni Gunnars Guðjónssonar en þau að flytja bréf hans til Hálfðánar Bjarnasonar, og getur það ekki talizt saknæmt.

Með hliðsjón af því, sem nú hefur verið sagt, verður einnig að sýkna ákærða af þessu ákæruatriði.

Eftir þessum úrslitum ber að gera ríkissjóði að greiða allan kostnað sakarinnar, þar með talin málflytningslaun skipaðra verjenda, er þykja hæfilega ákveðin kr. 5.000,00 samtals.

D ó m s o r ð :

Ákærði, Kristján Einarsson, skal vera sýkn af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Allur sakarkostnaður greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflytningslaun skipaðra verjenda, Einars B. Guðmundssonar hrl. og Guðmundar Péturssonar hdl., kr. 5.000,00 samtals.